

SXEDIO.G78

1.3.1959: Ο ΜΑΚΑΡΙΟΣ ΕΠΙΣΤΡΕΦΕΙ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ ΚΑΙ ΑΝΑΓΓΕΛΛΕΙ ΣΤΟΝ ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΛΑΟ ΤΟ "ΝΕΝΙΚΗΚΑΜΕΝ"

Με την υπογραφή των συμφωνιών στο Λονδίνο στις 19 Φεβρουαρίου 1959, ο δρόμος ήταν πλέον ανοικτός για την επιστροφή του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου στην Κύπρο, αφού ήρθη και το διάταγμα υπερρορίας του, μετά την εξορία του το Μάρτη του 1956, ώστε να αρχίσει το στήσιμο της νέας Δημοκρατίας της Κύπρου.

Στην Κύπρο συνεχίζονταν πυρετώδεις προετοιμασίες για την υποδοχή του από ημέρες.

Μια εικόνα των προετοιμασιών έδινε εφημερίδα ΕΘΝΟΣ (έκδοση 1η Μαρτίου 1959):

"Η Κυπριακή πρωτεύουσα πλέει εις το κυανόλευκον απ' άκρου εις άκρον. Οικίαι καταστήματα, γραφεία, σχολικά κτίρια, οδοί και πάροδοι, κάθε γωνία της μαρτυρικής, αλλ' υπερηφάνου Λευκωσίας, έχουν καταλλήλως σημαιοστολισθεί και διακοσμηθή, ενώ εξ άλλου αι προθήκαι των διαφόρων γραφείων και καταστημάτων κοσμούνται με τας εικόννας των δύο στυλοβατών της Κυπριακής ελευθερίας, του υπερόχου Εθνάρχου και του θρυλικού Αρχηγού Διγενή.

Δεκάδες νέων κατεγίνοντο χθες να αποπερατώσουν τας τέσσαρας αψίδας, αίτινες ετοποθετήθησαν εις τέσσερα κεντρικά σημεία της Λευκωσίας. Η μία τούτων ετοποθετήθη εις Αγιον Δομέτιον, η ετέρα παρά την γέφυρα του Πεδιαίου, η τρίτη παρά την πλατείαν Μεταξά και η τετάρτη εις την πλατείαν Αρχιεπισκοπής.

Αφ' ετέρου επί της κορυφής του υπερυψήλου μεγάρου της Ελληνικής Μεταλλευτικής Εταιρείας ανηρτήθη υπερμεγέθης ελληνική σημαία ήτις καθ' όλην την νύκτα εκυμάτιζεν υπερηφάνως υπό το φως ισχυρών ηλεκτρικών.

Η παρά την πλατείαν της Αρχιεπισκοπής τοπθετηθείσα μεγάλη αψίς φέρει εις το άνω μέρος τον

Δικέφαλον Αετόν, επ αυτής δε θα αναγραφούν δια φωτεινών λαμπτήρων αι λέξεις "Καλώς ήλθατε Μακαριώτατε".

Εις την παρά την πλατείαν Μεταξά στηθείσαν αψίδα εγράφησαν αι λέξεις "Η πρωτεύουσα σας καλωσορίζει".

Ιδιατέρως διακεκοσμημένος είναι ο έμπροσθεν της Αρχιεπισκοπής και του Παγκυπρίου Γυμνασίου χώρος, όπου δεκάδες σημαίων και εικόνες απάντων των ηρώων της Κυπριακής εποποιίας έχουν καταλλήλως τοποθετηθή.

Αστυνομικόν απόσπασμα με επικεφαλής Έλληνας αξιωματικούς κατέλαβεν από ενωρίς της χθες θέσεις εντός και πέριξ του Αρχιεπισκοπικού Μεγάρου, ενώ ισχυροί προβολείς εμποθετήθησαν επί του παλαιού κτιρίου της Αρχιεπισκοπής ελέγχοντες κάθε κίνησιν.

Χιλιάδες προσώπων εξ όλων των πόλεων, κωμοπόλεων και από χωρίων της νήσου κατέφθασαν από χθες εις Λευκωσίαν προκειμένου να δυνηθούν να μετάσχουν καλλίτερον εις τους διοργανουμένους εορτασμούς προς υποδοχήν του Εθνάρχου.

Απαντά τα ξενοδοχεία και τα λοιπά καταλύματα είναι πλήρως κατειλημμένα, τα δε κινηματοθέατρα και λοιπά κέντρα διασκεδάσεως ήσαν ψες υπερπλήρη".

Η υπογραφή των συμφωνιών σήμαινε και τον επίσημο τερματισμό της δράσης της ΕΟΚΑ.

Από τη στιγμή που ο Μακάριος έθεσε την υπογραφή του κάτω από τις συμφωνίες και μάλιστα με κόκκινο μελάνι όπως ήταν ένα από τα προνόμια που είχε παραχωρήσει ο Αυτοκράτορας του Βυζαντίου Ζήνων τον πέμπτον αιώνα μ.χ. στον Αρχιεπίσκοπο Κύπρου, έπρεπε να επιχειρήσει το "πούλημα" των συμφωνιών στον Κυπριακό λαό, ώστε να τις δεχθεί.

Έτσι από τη στιγμή αυτή θα χρησιμοποιούσε πολύ ωραία λόγια για να χαρακτηρίσει τις συμφωνίες και έφθανε μέχρι του σημείου να αγγέλλει στον Κυπριακό λαό ότι "νενικήκαμεν" επαναλαμβάνοντας τη γνωστή φράση του αρχαίου δρομέα Φειδιππίδη.

Στην Κύπρο ο προπομπός της άφιξης του Μακαρίου Μητροπολίτη Κιτίου Ανθιμος, που έφθασε λίγες ημέρες νωρίτερα, και μιλώντας πάνω στο ίδιο πνεύμα, παρουσίασε τη συμφωνία ως μεγάλη επιτυχία στον αγώνα του Κυπριακού λαού.

Είπε ο Κιτίου:

"Αι στιγμαί τας οποίας διερχόμεθα είναι ιστορικά. Γράφομεν την στιγμήν αυτήν Ιστορίαν. Η επιτευχθείσα συμφωνία διανοίγει ευρείς ορίζοντας και προδιαγράφει διά την νήσον λαμπρόν μέλλον. Δια πρώτην φοράν ο Κυπριακός λαός γίνεται κύριος των τυχών του μέλλοντος του. Εναπόκειται εις ημάς να εκτιμήσωμεν την διαμορφωθείσαν κατάστασιν και να προχωρήσωμεν αποφασιστικώς προς το μέλλον διά την δημιουργίαν μιας ειρηνικής ευτυχισμένης Κύπρου".

(Μεταγλώττιση)

"Οι στιγμές τις οποίες περνούμε είναι ιστορικές. Γράφουμε τη στιγμή αυτή Ιστορία. Η συμφωνία που επιτεύχθηκε διανοίγει ευρείς ορίζοντες και προδιαγράφει για τη νήσο λαμπρό μέλλον. Για πρώτη φορά ο Κυπριακός λαός γίνεται κύριος των τυχών του μέλλοντος του. Εναπόκειται σε μας να εκτιμήσουμε την κατάσταση που διαμορφώθηκε και να προχωρήσουμε αποφασιστικά προς το μέλλον για τη δημιουργία μιας ειρηνικής ευτυχισμένης Κύπρου".

Με όλες τις διευθετήσεις να είναι έτοιμες, ο Μακάριος επέστρεψε στην Κύπρο την 1η Μαρτίου 1959.

Στο αεροπλάνο καθώς επέστρεφε τον απασχολούσε ακόμα η ομιλία που θα απηύθυνε προς τον Κυπριακό λαό. Είχαν μεγάλη σημασία οι πρώτες λέξεις που θα έλεγε.

Ο Μακάριος ήταν άριστος γνώστης της Ελληνικής γλώσσας και οι λέξεις που χρησιμοποιούσε ήθελε να αποδίδουν το χαρμόσυνο μήνυμα, ώστε ο λαός, που για αιώνες αγωνιζόταν για την Ένωση, να δεχθεί τη συμφωνία για ανακήρυξη της ανεξαρτησίας, ως μεγαλύτερη επιτυχία από την Ένωση.

Ο Νίκος Κρανιδιώτης που τον συνόδευσε αφηγήθηκε αργότερα γι' αυτές τις κρίσιμες στιγμές (και περιγραφή στο βιβλίο του Κυπριακό Δύσκολα Χρόνια 1950-1960):

"Αμέσως μετά την υπογραφή των Συμφωνιών άρχισε να απασχολεί σοβαρά τον Αρχιεπίσκοπο ο τρόπος παρουσιάσεως του θέματος στον Κυπριακό λαό. Λίγο πριν φύγουμε για την Κύπρο μου ανέθεσε να γράψω το λόγο που θα εκφωνούσε στη Λευκωσία. Του παρέδωσα ένα σχέδιο συνεσταλμένης και επιφυλακτικής ομιλίας, όπου περίπου έλεγα ότι ναι μεν δεν πετύχαμε αυτό που επιδιώκαμε, αλλά κατορθώσαμε, ύστερα από αιώνες δουλείας, να απελευθερωθούμε από τον αποικιακό ζυγό και να γίνουμε κύριοι της τύχης μας και συνέχιζα με αυτό το πνεύμα.

"Τι είναι αυτά τα πράγματα", μου είπε ο Μακάριος μόλις διάβασε την τρίτη σελίδα. "Να δώσεις διθυραμβικό χαρακτήρα στην ομιλία. Να γράψης ένα λόγο που να δίδει την αίσθηση της νίκης".

"Μακαριώτατε είναι κάποια λύση αυτό που πετύχαμε βέβαια, αλλά δε είναι και νίκη του Μαραθώνα "του απάντησα. "Δεν πρέπει να πούμε το νενικήκαμε των αρχαίων".

"Μάλιστα να το πούμε" είπε σε ύφος που μαρτυρούσε θέληση και αυτοπεποίθηση.

Το αεροπλάνο της Ολυμπιακής Αεροπορίας που μετέφερε τον Αρχιεπίσκοπο και τη συνοδεία του στην Κύπρο, με ειδική πτήση, προσγειώθηκε στο αεροδρόμιο Λευκωσίας στη 01.03 λεπτά της 1ης Μαρτίου, όπου τον υποδέχθηκαν κλήρος και λαός με τις ελληνικές σημαίες.

Από εκεί καταχειροκροτούμενος ιστάμενος σε ανοικτό αυτοκίνητο, συνοδευόμενος από το Μητροπολίτη Κιτίου Ανθιμο και τον υπασπιστή του Πουλλίτσα, κατευθύνθηκε προς την πλατεία της Ιεράς Αρχιεπισκοπής, όπου είχε γίνει το αδιαχώρητο. Ο κόσμος παραληρούσε στην εμφάνιση του και προέβαινε σε εκδηλώσεις αγάπης στο πρόσωπο του ενώ φώναζε συνθήματα ως "Μακάριος, Μακάριος" και "Διγενής,

Διγενής", επευφημώντας τον απουσιάζοντα αρχηγό της ΕΟΚΑ.

Ήταν μια πρωτοφανής στα χρονικά της Κύπρου υποδοχή την οποία κάλυπτε ζωντανή και το Κυπριακό Ραδιόφωνο.

Είναι χαρακτηριστικό σχετικό ρεπορτάζ της εφημερίδος "Κύπρος" της 2ας Μαρτίου 1959:

"Τόσος ήτο ο συωστισμός που μετά δυσκολίας το αυτοκίνητον του Εθνάρχου, παρά τας ποσπαθείας των υπευθύνων επί της τάξεως επροχώρει. Οι φωτορεπόρτερς και μέγας αριθμός αντιπροσώπων διεθνών οργανισμών, τηλεοράσεως αγωνίζονται μεταξύ του πλήθους να αποθανατίσουν την αποθεωτικήν υποδοχήν του Εθνάρχου και τις πρωτοφανείς εκδηλώσεις του πλήθους. Μετά δυσκολίας οι απολυθέντες εκ των φυλακών των κρατητηρίων, οι μαθηταί, οι πρόσκοποι και πολλοί άλλοι προσεπάθουν να διανοίξουν την οδόν δια το αυτοκίνητον του Μακαριωτάτου. Απερίγραπτοι οι εκδηλώσεις. Εις όλας σχεδόν τας οικίας λειτουργούν ραδιόφωνα. Συνεργείον του Ραδιοφωνικού Ιδρύματος Κύπρου μεταδίδει συνεχώς τας εκδηλώσεις του πλήθους και καθορίζει το σημείον εις το οποίον ευρίσκεται το αυτοκίνητον του Εθνάρχου. Όταν τούτο εισήρχετο εις την οδόν Ζήνωνος Κιτίεως διά να εισέλθη εντός ολίγου εις την Πλατείαν της Αρχιεπισκοπής αι εκδηλώσεις των χιλιάδων συγκεντρωθέντων πέριξ του Αρχιεπισκοπικού Μεγάρου απεκορυφώθησαν.

"Μακάριος-Μακάριος", "Διγενής-Διγενής" είναι το σύνθημα που κυριαρχεί και δονεί κυριολεκτικώς την ατμόσφαιραν. Ο Εθνάρχης φθάνει εις την Πλατείαν της Αρχιεπισκοπής. Διέρχεται κάτωθι της επιβλητικής αψίδος με την επιγραφήν "καλώς ήλθατε" και εχούσης άνωθεν αυτής τον Δικέφαλον αετόν και των δύο στηλών της δύο μεγάλας φωτογραφίας, μίαν του Εθνάρχου και μίαν του Διγενή. Μετά δυσκολίας διανοίγεται η δίοδος και ο Εθνάρχης εχρειάσθη 15 λεπτά για να καλύψη τις τελευταίες 100 υάρδες μέχρι της εισόδου της Αρχιεπισκοπής, όπου τον υπεδέχθησαν

μετά των εξαπτερύγων ο Πρωτοσύγγελλος της Αρχιεπισκοπής Καλλίνικος, οι Πανοσιολογιότατοι ηγούμενοι των Μονών και οι Αρχιμανδρίτες.

Η είσοδος του Εθνάρχου εις την Αρχιεπισκοπήν εχαιρετίσθη υπό σαλπικτιών και τυμπανιστών μαθητών του Παγκυπρίου Γυμνασίου".

Πρώτη ενέργεια του Μακαρίου, ως ιερωμένου, ήταν να ευχαριστήσῃ το Θεό για τη νίκη της Κύπρου και για την παρουσία του στην Κύπρο. Έτσι κατευθύνθηκε στον Καθεδρικό ναό Αγίου Ιωάννου όπου προέστη δοξολογίας και στη συνέχεια ανέβηκε στον ανατολικό εξώστη της Αρχιεπισκοπής, όπου και το υπνοδωμάτιο του, υπό τις ουρανομήκεις ζητοκραυγές του πλήθους.

Το Μακάριο προσφώνησε πρώτα ο Μητροπολίτης Κιτίου Ανθιμος που εκτελούσε κατά την τριετή απουσία του καθήκοντα Τοποτηρητή.

Είπε ο Ανθιμος σε μια ομιλία στην οποία εξήρε την επιτεχυσεία συμφωνία:

"Μακαριώτατε,

Κόποι και μόχθοι, στερήσεις και κακουχίαι, αγώνες σκληροί και θυσίαι, αίμα και δάκρυα, ιδού εν συντομία ο απολογισμός της τριετίας, αλλά και η λαμπρά σελίς της Κυπριακής Ιστορίας, ήτις εγράφη εδώ κατά το διάστημα της μακράς απουσίας σας.

Υπέικοντες εις την φωνήν του υπερτάτου καθήκοντος, Μακαριώτατε, ετέθηκε ως καλός ποιμήν επικεφαλής ενός ωραίου αγώνος διά τούτο δε και εβαδίσατε αδιστακτως τον τραχύν δρόμον της εξορίας και εξηναγκάσθητε να ζήσετε επί μακρόν τον βίον της αγωνίας μακράν του αφιωσιωμένου ποιμνίου σας του σκληρώς αγωνιζομένου λαού σας.

Η Κύπρος βεβαίως και ο λαός της δεν ηδύνατο παρά να θρηγύση την εις κρισίμους στιγμάς απουσίαν σας.

Δεν ελιποψύχησεν όμως, δεν εκάμφθη προ ουδενός εμποδίου και δεν ελύγισεν, οσονδήποτε ισχυρός και αν ήτο αυτού ο αντίπαλος. Πιστός εις το πρόσταγμα των αθανάτων προγόνων του, το" ελευθερία ή

θάνατος" συνέχισεν απτόητος τον δίκαιον υπέρ ελευθερίας αγώνα του, και διά του αφθάστου ηρωϊσμού της αλκίμου Κυπριακής νεολαίας, την οποίαν μία άλλη εξέχουσα φυσιογνωμία ανεβίβασεν εις τα ύψη των εθνικών παραδόσεων, κατώρθωσε να φθάση θριαμβευτής εις την σημερινήν μεγάλην ώραν.

Και σήμερον επανέρχεσθε εν μέσω του προσφιλούς ποιμνίου σας νικητής. Εγκατελείψατε μίαν Κύπρον στενάζουσαν υπό το τέλμα της τυρρανίας και επανέρχεσθε σήμερον εις μίαν Κύπρον υπό ελεύθερον ουρανόν. Από τα τέσσερα άκρα της αιματοβρέκτου γης της πατρίδος, συνεκεντρώθησαν εδώ σήμερον αι μυριάδες αυταί του λαού, άνδρες και γυναίκες, μικροί και μεγάλοι, νέοι και γέροντες, διά να απευθύνουν προς υμάς τον χαιρετισμόν της αγάπης και ευγνωμοσύνης των και να διαδηλώσουν και πάλιν την πίστιν και αφοσίωσιν των, προς υμάς, τον καλόν ποιμένα των και τον άξιον εθνικόν των ηγέτην.

Την στιγμήν όμως αυτήν της μεγάλης χαράς, αι σκέψεις ημών και οι λογισμοί στρέφονται ευγνωμόνως προς την άλκιμον Κυπριακήν νεολαίαν, τους ατρομήτους αυτούς ήρωας μαχητάς, οίτινες περιφρονήσαντες τα πάντα και αυτήν την ζωήν των, κατώρθωσαν παλαίοντες εν μέσω αφαντάστων δυσχερειών, να γράψουν σελίδας αφθάστου δόξης και μεγαλείου, να τιμήσουν το τίμιον του Ελληνοσ όνομα και να συνθέσουν το ενδοξότερον κεφάλαιον της νεωτέρας κυπριακής ιστορίας.

Αλλ εις την χρυσήν αυτήν σελίδα της Ιστορίας την πρώτην θεσιν κατέλαβεν ήδη το ένδοxon όνομα και η μεγάλη μορφή του υπερόχου αγωνιστού και αλυγίτου ήρωος, θρυλικού Διγενή. Με το γλυκύτατον όραμα της ελευθερίας της Κύπρου εγκατέλειψε την ήρεμον ζωήν της ελληνικής πρωτευσούσης και ήλθεν εδώ να αναπτέρωση φρονήματα, να ενθουσιάση ψυχάς, να εμψυχώση καρδίας, να ζωντανέψη τους ρόλους του ιστορικού Διγενή, να προσφέρη τα πάντα, το είναι του, την ζωήν του, διά την ελευθερίαν της μικρής γενέτειράς του. Η εγνωμοσύνη της Κύπρου θα τον

συνοδεύη πάντοτε και η θρυλική μορφή του θα αποτελή πηγήν εμπνεύσεως και παράδειγμα προς μίμησιν εις τας επερχομένας γενεάς.

Καλώς ήλθατε, Μακαριώτατε. Σήμερον μία λαμπρά σελίς της Κυπριακής Ιστορίας έκλεισε και ένα νέον διά τον Κυπριακόν λαόν διανοίγεται κεφάλαιον, το κεφάλαιον του ελεύθερου και ανεξαρτήτου κράτους της Κύπρου.

Υπό την φωτεινή καθοδήγησιν σας θα βαδίση και πάλιν προς τας εμπρός ο λαός μας ηνωμένος και αδιάσπαστος και εν πνεύματι της επιτευχθείσης συμφωνίας του Λονδίνου θα αγωνισθή και πάλιν, διά να οδηγήση την ελευθέραν πλέον και ανεξάρτητον Κύπρον εις ευτυχές μέλλον".

Καλά λόγια για τον Διγενή είχε και ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος στην ομιλία του που ακολούθησε και στην οποία κάλεσε το λαό να πανηγυρίσει γιατί όπως είπε "νενικήκαμεν".

Στην ομιλία του ο Μακάριος μετρούσε μια, μια τις λέξεις, που θα χρησιμοποιούσε και δεν ξέχασε κανένα από εκείνους που είχαν συμβάλει στην απελευθέρωση της Κύπρου.

Η ομιλία του χαρακτηρίστηκε σαν δείγμα γραφής για τις επόμενες γενιές.

Είπε ο Αρχιεπίσκοπος στην ομιλία του "με παλλομένην εκ συγκινήσεως φωνήν ενώ τα πλήθη τον διέκοπτον διά να ζητωκραυγάσουν υπέρ της ΕΟΚΑ, του Διγενή, των αθανάτων ηρώων μας" και "διά να δώσουν διά των συνθημάτων των όρκων πίστεως προς τον Εθνάρχη Μακάριον" σύμφωνα με την εφημερίδα της εποχής:

" Δόξαν και ευχαριστίαν αναπέμπομεν σοι Κύριε, ότι διήλθομεν δια πυρός και ύδατος και εξήγαγες ημάς εις αναψυχήν.

Ιδού πάλιν εν τω μέσω υμών, εις την αγαπητήν Πατρίδα. Πατρίδα ελευθέραν.

Τα νέφη της δουλείας διελύθησαν και ήλιος ελευθερίας καταυγάζει τους Κυπριακούς ουρανούς.

Νυξ αιώνων παραχωρεί ήδη την θέσιν της εις το

γλυκύ φως της ημέρας και αθάνατον, από τα βάθη της μακρυνής ιστορίας αναδύεται το πνεύμα των προγόνων μας δια να μεταφέρει παντού το μέγα μήνυμα: Νενικήκαμεν.

Η Κύπρος είναι σήμερα ελευθέρα.

Πανηγυρίσατε αδελφοί.

Υψώσατε υπερήφανον το μέτωπον.

Παρήλθεν οριστικώς το δούλειον ήμαρ.

Αι αλύσεις της δουλείας απεκόπησαν και αδέσμευτοι αι χείρες μας κινούνται εις αίνον μεν Κυρίου, εις έργα δε ειρηνικής δημιουργίας, ευημερίας και προόδου.

Πόσος πόνος και δοκιμασίαι, πόσον αίμα και θυσίαι υπήρξαν το τίμημα της παρούσης στιγμής.

Αποτίομεν ευλαβώς τον φόρον τιμής εις τας μακράς γενεάς των προγόνων μας, αι οποίαι μετέδωσαν άσβεστον μέχρις ημών την δάδα της ελευθερίας και τη σκυτάλην του πνεύματος, και εκκληροδότησαν ιεράν παρακαταθήκην του ηθικού χρέους και του καθήκοντος.

Αποτίομεν φόρον τιμής προς πάντας τους μάρτυρας της Κυπριακής ελευθερίας.

Ραίνομεν τους τάφους των με τα άνθη της αγάπης μας και τα δάκρυα της ευγνωμοσύνης μας.

Την στιγμήν αυτήν αι λευκαί ψυχαί των υπερίπτανται του χώρου τούτου και συνεορτάζουν μεθ' ημών τα Κυπριακά Ελευθέρια.

Διότι δεν απέθανον οι μεγάλοι νεκροί μας. Ζουν και θα ζουν πάντοτε μέσα εις τον θρύλον του ηρωϊσμού και την παράδοσιν της αρετής των.

Ζουν και θα ζουν πάντοτε μέσα εις την μνήμην των ιερών αγώνων και το ευγενές κάλλος της θυσίας των. Ζουν και θα ζουν πάντοτε μέσα εις την γαλήνην των ελευθέρων κυπριακών ουρανών, ως θρυλικοί ημίθεοι, τους οποίους αγήρους και αθανάτους θα διατηρήση πάντοτε η ευγνωμοσύνη των μεταγενεστέρων.

Ζουν και θα ζουν μέσα εις τας καρδίας των νέων μας, οι οποίοι δεν θα παύσουν ποτέ να τρέφονται ηθικώς και ψυχικώς από τα ηρωϊκά των κατορθώματα

και τας υπερόχους πράξεις της ιδικής των ανδραγαθίας. Επάνω από τα λευκά των μνήματα ας ηχήσουν νικητήριοι αι σάλπιγγες.

Ηρωες της Κύπρου. Η θυσία σας δεν απέβη επί ματαίω.

Το ένδοξον έπος, το οποίον εγράψατε διανοίγει σήμερον λαμπράν την νέαν περίοδον της Ιστορίας μας.

Περίοδον ελευθερίας. Περίοδον προόδου και ευημερίας.

Ο σπόρος τον οποίον εσπείρατε αποδίδει ήδη πλουσίαν την συγκομιδήν. Το δένδρον της ελευθερίας, το οποίον εποιίσατε με το αίμα σας προσφέρει σήμερον τους ευχύμους καρπούς του.

Από τον Γολγοθάν σας εξεπήγασεν η Ανάστασις της πατρίδος μας. Από τους τάφους σας εξεπήδησεν υπέρκαλλος η Ελευθερία.

Εκείνοι υπήρξαν οι μάρτυρες. Αλλά τον υπέρ ελευθερίας αγώνα μας κοσμεί πλήθος με επικεφαλής τον Στρατηγόν Γεώργιον Γρίβαν, τον θρυλικόν Διγενήν, του οποίου το όνομα κατέλαβε τας ενδοξοτέρας σελίδας της Κυπριακής Ιστορίας.

Προς τον υπέροχον αυτόν άνδρα και τους γενναίους αγωνιστάς της ΕΟΚΑ αποτίομεν, κατά την επίσημον ταύτην ώραν, φόρον υψίστης ευγνωμοσύνης και τιμής.

Ας στρέψωμεν προς αυτούς τας σκέψεις μας και ας αναλογισθώμεν, ότι άνευ των ιδικών των αγώνων θα ήτο ανέφικτος η ημέρα της νίκης. Άνευ του ιδικού των ηρωϊσμού, μακρυνή η ημέρα της ελευθερίας.

Αλλά και προς σε, ηρωϊκέ Κυπριακέ Λαέ, αποτίω την στιγμήν ταύτην βαθύτατον φόρον αγάπης και τιμής.

Διότι επί της αρετής σου εθεμελιώδη ο ηρωϊσμός και η ανδρεία εκείνων.

Επί της ευψυχίας σου οικοδομήθη το έργον της Κυπριακής Ελευθερίας.

Είμαι υπερήφανος, διότι προΐσταμαι ενός τοιούτου λαού και είμαι ευτυχής, διαπιστών ότι με την αρετήν και την πίστιν σου, το έργον το οποίον

αρχίζει σήμερα θα αχθεί ασφαλώς εις αίσιον πέρας.

Διότι ας μη νομισθή ότι η παρούσα ημέρα αποτελεί το τέρμα. Αποτελεί τουναντίον την αφετηρίαν νέων μακρών, ειρηνικών αγώνων, διά την κατοχύρωσιν των κεκτημένων και την περαιτέρω ανάπτυξιν και αξιοποίησιν αυτών.

Αποτελεί την αφετηρίαν νέων εξορμήσεων προς εξασφάλισιν της λαϊκής ευημερίας και προόδου και ανάδειξιν της πατρίδος μας εις χώραν ευδαιμονούσαν και ευνομούμενην.

Προς τούτο όμως απαιτείται πρωτίστως απαρασάλευτος πίστις, γρανιτώδης συνοχή και διατάρακτος ενότης. Ανευ πίστεως προς το επιτευχθέν άνευ ενθουσιασμού διά την κτηθείσαν ελευθερίαν, το έργον το οποίον τώρα αναλαμβάνωμεν είναι καταδικασμένον εις αποτυχίαν.

Ας συνεχίσωμεν λοιπόν τον ενθουσιασμόν και την πίστιν μας. Συσπειρωμένοι, όπως και εις το παρελθόν, ας αναλάβωμεν ηνωμένοι και αδιάσπαστοι, τον νέον αγώνα της ειρήνης και της προόδου, τον αγώνα διά την ευδαιμονίαν των τέκνων μας, τον αγώνα δια το μεγαλείον της πατρίδος μας.

Ας μη λησμονώμεν ότι η ελευθερία δεν αποτελεί μόνον προνόμιον και δικαίωμα. Αποτελεί συγχρόνως βαρυτάτην ευθύνην και υπέρτατον καθήκον.

Αυτό το καθήκον καλούμεθα τώρα να επιτελέσωμεν. Καθήκον ευγενές και ωραίον απέναντι των συμπατριωτών μας, απέναντι των συνανθρώπων μας, απέναντι του κόσμου ολοκλήρου.

Εις την επιτέλεσιν του καθήκοντος αυτού, ας μη επιτρέψωμεν ποτέ να παρεισφρύσουν πάθη ή εύνοιαι.

Ας τείνωμεν τιμία χείρα φιλίας και συνεργασίας προς πάντας. Ιδιαιτέρως ας συνεργασθώμεν εγκαρδίως και ειλικρινώς με το φίλον σύνοικον τουρκικόν στοιχείον. Εν τη αρμονική μετ' αυτού συνεργασία μας θα κραταιούται η δύναμις και θα αυξάνουν αι ελπίδες της επιτυχίας μας.

Με τοιαύτας προϋποθέσεις είμαι βέβαιος ότι

το μέλλον διανοίγεται λαμπρόν έμπροσθέν μας.

Κατοικούμεν μίαν πλουσίαν και ωραίαν νήσον, την οποίαν δυνάμεθα διά της εργασίας και της αγάπης μας, να μεταβάλωμεν εις πραγματικήν γην της επαγγελίας.

Εις την νήσον αυτήν ήνησαν προ αιώνων πολλών τα γράμματα και αι τέχναι και διεσταυρώθησαν οι ευγενέστεροι πολιτισμοί. Επάνω εις τα χώματα μας συναντώται σήμερον η Ασιατική εφευρετικότης και σοφία με το πνεύμα της Ευρωπαϊκής Επιστήμης και Τεχνικής.

Υψω τα πελάγη μας επεκτείνονται αι ανήσυχoi επιδιώξεις τριών ηπείρων και οι αντιθέσεις δύο κόσμων.

Μεσα εις το ταραχώδες τούτο περιβάλλον καλούμεθα να διαδραματίσωμεν τον ρόλον του συναρμοστού και συμφιλιωτού.

Καλούμεθα να μεταβάλωμεν την νήσον μας εις την χρυσήν γέφυραν, η οποία να ενώνη και όχι να χωρίζη τας αντιμαχομένας δυνάμεις.

Καλούμεθα να μεταβάλωμεν την νήσον μας εις μεγάλην αρτηρίαν, η οποία να συνδέη υλικώς και πνευματικώς τον Βορράν με τον Νότον, την Δύσιν και την Ανατολήν.

Το εγχείρημα δεν είναι εύκολον. Απαιτείται προς τούτο μεγάλη προσπάθεια καλοσσιαία εργασία. Βαρύς μόχθος.

Είμεθα ένας λαός μικρός, ο οποίος δύναται να κραταιούται μόνον εν τω ηθικώ μεγαλείω του.

Η μεγαλωσύνη των μικρών δεν είναι δυνατόν να διαγράφεται, παρά ως ηθική πνευματική άνοδος και εκ παραλλήλου, ως πρόοδος σταθερά εις όλους τους τομείς της εθνικής των ζωής.

Μόνον το πνεύμα δεν δεσμεύεται από τα γεωγραφικά όρια.

Η ακτινοβολία του δύναται να εισχωρή παντού, να διαλύη τον πάγο της καχυποψίας και του μίσους, να θερμαίνη τας καρδίας και απεργάζεται την παγκόσμιον αρμονίαν και ενότητα.

Εν τη εννοία ταύτη ο ρόλος της Δημοκρατίας της Κύπρου θα είναι τεράστιος και η αποστολή της σπουδαία και ιερά.

Την αποστολήν ταύτην θα αναλάβωμεν με πίστιν, ενθουσιασμόν και αγάπην, με την ιδίαν ακριβώς αγάπην με την οποίαν θα αναλάβωμεν και το έργον της εσωτερικής αναδημιουργίας και αναμορφώσεως.

Θα μεταβάλωμεν την νήσον μας εις ένα απέραντον δημιουργικόν εγαστήριον.

Εις το εργαστήριον τούτο θα υπάρξη θέσις διόλους. Ολοι θα κληθούν να συνεισφέρουν εξ ίσου την εργασίαν των, διά να δικαιούνται εξ ίσου να καρπωθούν και των αγαθών της κοινής προσπάθειας.

Τρέφω ακραδάντως την πεποίθησιν, ότι ημέραι λαμπραί διανοίγονται ενώπιον μας. Διά πρώτην φοράν, ύστερα από μακρούς αιώνας δουλείας, γινόμεθα ελεύθεροι.

Την ελευθερίαν μας θα χρησιμοποιήσωμεν κατά τον καλύτερον δυνατόν τρόπον.

Εις μεν το εσωτερικόν ως όπλον ηθικής προόδου εις δε το εξωτερικόν ως μέσον συμφίξεως των διεθνών δεσμών και ως όργανον προαγωγής της διεθνούς αλληλεγγύης και συνεργασίας.

Αιώνες αναμονής και προσδοκίας, αιώνες εγκαρτερήσεως και θυσίας παρακολουθούν την στιγμήν ταύτην την ιστορικήν πορείαν μας.

Ας καταβάλωμεν πάσαν προσπάθειαν, ώστε να μη φανώμεν υποδεέστεροι εκείνων, οι οποίοι εθυσιάσθησαν διά να χαρίσουν εις ημάς πατρίδα ελευθέραν.

Ας καταβάλωμεν πάσαν προσπάθειαν ώστε να φανώμεν αντάξιοι της υψηλής αποστολής που η Θεία πρόνοια επεφύλαξεν εις ημάς.

Αγέρωχοι και απτόητοι εις τους αγώνας της ελευθερίας, αποδειχθήτε τώρα ακαταπόνητοι και μεγαλόψυχοι εις τους αγώνας της ειρήνης και της ευημερίας. Κάμετε συνείδησιν την δύναμιν, η οποία εναποτίθεται σήμερον εις τας ιδικάς σας χείρας.

Και οραματισθήτε την ελευθέραν πλέον πατρίδα

μας γεμάτην νεανικήν ζωντάνιαν και δύναμιν, γεμάτην δημιουργικότητα και σφρίγος να βαδίζη υπέροχος και ωραίον δρόμον του πολιτισμού και της προόδου, τον δρόμον της ευτυχίας και της χαράς.

Κλείσατε αυτό το όραμα εις την ψυχήν σας, και εστέ βέβαιοι, ότι το κράτος, το οποίον με την αγάπην και την θυσίαν σας θεμελιούται σήμερον θα αποβή πραγματικόν κράτος ευημερίας και προόδου, ηθικής και δικαιοσύνης, κράτος του Θεού".

Το ίδιο βράδυ, σαν αποσύρθηκε στην Ιερά Αρχιεπισκοπή ο Μακάριος έσπευσε να εκφράσει τις θερμές του ευχαριστίες του προς τον Πρωθυπουργό της Ελλάδας Κωνσταντίνο Καραμανλή για όσα έκαμε για την Κύπρο.

Ετσι σε τηλεγράφημα του προς τον Έλληνα Πρωθυπουργό τόνιζε:

"Αγαπητέ κύριε Πρόεδρε,

Εκ της ελευθέρας Κύπρου, όπου με επανέφερον οι αγώνες και η πίστις του Κυπριακού λαού και οι αμείωτοι προσπάθειαι της Ελληνικής Κυβερνήσεως και του Ελληνικού Λαού, απευθύνω προς την Υμετέραν Εξοχότητα εγκάρδιον μήνυμα ευγνωμοσύνης και τιμής διά πάντα όσα υπέρ ημών επράξατε.

Η συμβολή σας εις το έργον της Κυπριακής ελευθερίας υπήρξεν αποφασιστική και πολύτιμος. Παρά τας δυσχερείας τας οποίας είχετε να αντιμετωπίσετε, ουδέποτε υποστείλατε την σημαίαν του υπέρ των κυπριακών δικαίων αγώνος, τον οποίον απεναντίας διεξηγάγατε με θέρμην και πίστιν, ζήλον και αποφασιστικότητα.

Την επίσημον ταύτην ώραν καθ' ην διά πρώτην φοράν μετά μακρούς αιώνας δουλείας η Κύπρος αποκτά την ελευθερίαν της διαβιβάζω προς την Υμετέραν Εξοχότητα, τα μέλη του Υπουργικού Συμβουλίου και δι' υμών προς σύμπαν το Έθνος, τα ευγνώμονα αισθήματα του ελληνικού Κυπριακού λαού, δια την θερμήν συμπαραστάσιν και την αμέριστον υποστήριξιν εις τους υπέρ ελευθερίας αγώνας του.

Τα τοιαύτα αισθήματα θα παραμείνουν βαθύτατα

ερριζωμένα εις την ψυχήν των Ελλήνων της Κύπρου, το μέλλον και η ευδαιμονία των οποίων είναι αλληλένδετα με το μέλλον και την ευδαιμονίαν της Ελλάδος.

Διαβιβάζοντες εγγάρδιον χαιρετισμόν, παρακαλούμεν, αγαπητέ Κύριε Πρόεδρε, όπως βεβαιωθήτε περί της εξαιρετού εκτιμήσεως και αγάπης ημών".